

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Turkish Language & Literature Research

|| Sayı/Issue 7 (Nisan/April 2022), s. 532-544.
|| Geliş Tarihi-Received: 13.01.2022
|| Kabul Tarihi-Accepted: 01.03.2022
|| Araştırma Makalesi-Research Article
|| ISSN: 2687-5675
|| DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1057490

Eksiz Belirtme Durumu Var mıdır?

Is There any Accusative Case Without Suffix?

Sebahat ARMAĞAN*

Öz

İsim ve isim durumu, genel özellikleriyle birçok çalışmaya konu olmuştur. “Türkiye Türkçesinde isim durumlarından biri olan belirtme durumu nasıl yapılır?”, “Eksiz belirtme var mıdır?” konuları tartışmaya açılarak, konu açıklığa kavuşturulmak istenmiştir. Bu amaç doğrultusunda, konuyla ilgili terim sözlükleri, dil bilgisi kitapları, makaleler ve bildiriler taranarak araştırmacıların belirtme durumuyla ilgili yaptığı tanımlar, belirtme durumunun kökeni, belirtme durumunun özellikleri ve işlevleri hakkında ortaya koyduğu tutumlar, görüşler; eş zamanlı dil bilimi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda, eksiz belirtme durumunun yalın durumla aynı şekilde tanımlandığı tespit edilmiş ve bu tür tanımların kafa karışıklığına neden olmasından dolayı yanlış olduğu sonucuna varılmıştır.

Bağımlı ve bağımsız biçimbirimler; *ses bilimsel*, *şekil bilimsel* ve *söz dizimsel düzlem*den geçip *anlam bilimsel düzlem*e çakar. Dilin *ses bilimsel*, *şekil bilimsel* ve *söz dizimsel* yönü, yüzey yapıyla ilgilidir. Dilin *anlam bilimsel* yönü ise derin yapıyı ilgilendiren bir konudur. Dil biliminde bazı konular hem yüzey yapıyı hem de derin yapıyı ilgilendirir. Bu konular, *edim biliminin* inceleme alanına girer. Eksiz nesne konusu da ele alınırken *edim bilimi* göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca nesnenin durum eki almadan yükleme bağlanabilmesinde; fiilin nesneyle ilişkisi, fiilin ve nesnenin özelliği, konuşmacının amacı ve nesnenin kullanıldığı yer bile etkilidir. Yapılan değerlendirmelerin ve varılan sonuçların yapılacak diğer çalışmalara kaynaklık ederek konunun öğrenilmesine ve öğretilmesine- küçük de olsa- katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İsim durumu, durum ekleri, belirtme durumu, eksiz belirtme.

Abstract

The noun and the noun case have been the subject of many studies in terms of their general characteristics. How is made the accusative case, which is one of the noun cases in Turkey Turkish? Is there any accusative case without suffix? This study aimed to clarify the subject by opening the topics for discussion. For this purpose, the term dictionaries, grammar books, articles, and papers related to the subject were scanned; and the definitions made by the researchers about the accusative case, the origin of the accusative case suffix, the attitudes of the researchers about the characteristics and functions of the accusative case were evaluated all together with the simultaneous linguistics method. As a result of the evaluations, it has been determined that the accusative case without suffix is defined in the same way as the absolute case, and it has been concluded that such definitions are incorrect because they cause confusion.

* Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Tokat/Türkiye, e-posta: sebahat.armagan@gop.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-2345-6789>.

Dependent and independent morphemes; *pass through the phonological, morphological and syntactic plane and strikes the semantic plane. The phonological, morphological and syntactic aspects of the language are related to the surface structure. The semantic aspect of language is an issue that concerns the deep structure. Some topics in linguistics concern both surface structure and deep structure. These subjects fall into the field of study of pragmatics. The pragmatics should be taken into account when dealing with the subject of the seamless object. In addition, the object can be connected without a status attachment; The relation of the verb with the object, the feature of the verb and the object, the purpose of the speaker and even the place where the object is used effect the connection. The study is aimed to contribute to the learning and teaching of the subject, albeit small, by making the evaluations and conclusions a source for other studies to be made.*

Keywords: Noun case, case suffixes, accusative case, accusative case without suffix.

Giriş

Türkçe sondan eklemeli bir dil olduğu için kök ve gövdelerin eklerle ilişkisi önem arz eder. Dilde kök ve gövdelere işlevlik kazandıran ekler, çeşitli ölçütler esas alınarak sınıflandırılır ve eklerin zaman içerisinde uğradığı değişim ve gelişim üzerinde durulur. Eklerin bir kısmının Türkçenin bilinmeyen dönemlerinde mevcut olduğu, bir kısmının ise sonraki dönemlerde ortaya çıktığı bilinmektedir. Ancak bu ortaya çıkış, ekin yoktan var olması değil; mevcut yapıların, şekil ve fonksiyon değiştirmesidir (Hatipoğlu, 1972, s. 278-331).

İsim ve isim soylu sözcüklere gelen isim durum ekleri, dil bilgisinin temel konularından biridir. İsim durum ekleri, çok fazla değişikliğe uğramamış olsa da bu ekler, bireyin ve toplumun ihtiyaçları doğrultusunda temel işlevinden uzaklaşarak farklı görevler üstlenebilir. Bu nedenle de dil bilgisi çalışmalarında yeni eğilimlere gereksinim duyulur.

İsim Durumu ve İsim Durum Ekleri

İsim durumu, kaynaklarda *çekim, durum, hal/hâl (ekleri), hal ulamı/kategorisi, ad/isim durumu, ismin hâlleri, isim hâli, isim işletme ekleri* gibi başlıklar altında incelenir. Terimler konusunda görülen çeşitlilik, tanımlar noktasında da fark edilir; fakat isim durumuyla ilgili yapılan tanımlar aşağı yukarı aynı anlama gelir. İsim durumu kaynaklarda farklı alt başlıklar altında ele alınır. Lakin isim durumu; *yalın, belirtme, yönelme, bulunma ve ayrılma* olmak üzere beşe ayrılarak değerlendirilmelidir.¹

İsim durumunu; isimle fiilin ilişkisiyle sınırlandırdıkları için sadece isimle fiil ilişkisi kuran *yalın, yönelme, belirtme/yükleme, bulunma ve çıkma durumlarını* isim durumu olarak kabul eden çalışmalar vardır (Ediskun, 2010, s. 110-114; Bilgegil, 2009, s. 172; Gencan, 1979, s. 155; Demiray, 1991, s. 105 ...).

İsim durumu; "Başka bir sözcükle ilgi kurmak üzere, adın, yalın olarak veya ek olarak bulunduğu durum" (Hatipoğlu, 1972, s. 10); "Bir ismin cümle içinde başka bir kelimeyle ilgi kurmak üzere veya ek olarak girdiği durum" (Topaloğlu, 1989, s. 81); "Tümce içinde adın görevini belirleyen, adın öteki sözcüklerle ilişkisini gösteren dil bilgisi ulamı" (Koç, 1992, s. 20); "Cümlede özne, nesne, tümleç gibi konumlarda görünebilmek için adların aldığı söz dizimsel özellik" (Hengirmen, 1999, s. 11); "Adın tümcedeki işlevini gösteren, biçimsel değişimlerini ya da çekim eklerini belirten dil bilgisi ulamı" (Vardar, 2002, s. 84); "Cümledeki görevlerine ve fiille olan ilgilerine göre isimlerin bulunabilecekleri beş durumdan her biri" (Ediskun, 2010, s. 110-113); "İsmin cümle içinde bulunduğu dil bilgisi şekli; yalın veya eklerle genişletilmiş olarak aldığı geçici durum"

¹ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Armağan S. (2021). "Oğuz Lehçelerinde İsim Durumu" *Ekonomi ve Sosyal Bilimlerde Yeni Eğilimler*, Ankara: Gazi Kitabevi, 285-318.

(Korkmaz, 2010, s. 74); “Fiile doğrudan bağlanan fiili doğrudan ilgilendiren isimlerin bu bağlanma veya ilgi sırasında içinde buldukları durum.” (Buran, 2011, s. 380) şeklinde tanımlanır.

İsim durum ekleri ise; “İsimleri çeşitli münasebetler için çeşitli hâllere, durumlara sokan ekler hâl ekleri” (Ergin, 2009, s. 226); “Tümce içinde adın görevini belirleyen, adın öteki sözcüklerle ilişkisini gösteren dil bilgisi ulamı” (Koç, 1992, s. 20); “Anlam ve tür olarak değiştirmeyen ancak söz dizimsel bir değer katıp, tümleş birimine dönüştüren ekler öbeği” (Delice, 2000, s. 135-150); “Adın tümcedeki işlevini gösteren, biçimsel değişimlerini ya da çekim eklerini belirten dil bilgisi ulamı” (Vardar, 2002, s. 84); “Ulandıkları adları, anlatımda kendilerinden sonra söylenen yüklemle, çekim ilgeçlerine ya da başka adlara bağlama işlevi gören ekler” (Kahraman, 2003, s. 308-309); “Tümce içindeki isimleri diğer sözcüklere değişik anlam ilişkileri çerçevesinde bağlayan biçimbirimler” (Eker, 2009, s. 279-280) biçiminde tanımlanır.

İsim durum ekleri, birbirinin yerine kullanılabilir. Durum eklerinin birbirinin yerine kullanılması, Türkçenin her döneminde karşılaşılan bir konudur. Bunda ağız özelliklerinin yazı diline girmesi ve yazı dilinin tam olarak ölçünlü hâle gelmemiş olması etkilidir. Bu durum, kaynaklarda *nöbetleşme*, *derin yapı-yüzey yapı*, *sıfır biçimbirim*, *eksilti*, *istem/valenz/fiil-tamlayıcı ilişkisine* bağlanır. Fakat İlker (2013), durum eklerinin birbirinin yerine kullanılmasının isteme ve fiil-tamlayıcı ilişkilerine dayandırılmayacağını belirtir ve bu tür değişimlerin, belirli birtakım fiillerde ortaya çıktığının altını çizer (s. 634-635). İmdat’a (2014) göre, Türkçede belirtme kategorisi geçişli fiillerin durumuyla ilgilidir. Nesne alan fiiller, belirtme hâl eki alabileceği gibi, biçimbirim olmadan da fiilin isteminden nesne aldığı bellidir (s. 131).

Belirtme Durum Ekinin Kökeni ve Eksiz Belirtme

Göktürkçede yükleme durumu, eksizdir; ancak nesne belirli hâle getirilmek istendiğinde ekler başvurulur (Ercilasun, 2016, s. 372). Bu dönemde belirtme durum eki, iyelik eksiz gövdelerde +g; iyelik ekli gövdelerde ise +(l)n, çok seyrek olarak da +nl ekiyle yapılır (Tekin, 2016, s. 102; Gabain, 2007, s. 64; Şirin, 2015, s. 42).

Uygur Türkçesinde belirtme durum eki, Göktürkçedeki gibidir. Uygur Türkçesinde iyelik ekinin sonra +n kullanılır (Eraslan, 2012, s. 134). Ek, Karahanlı Türkçesinde +g, +ğ/+n, +nl (Hacıeminoğlu, 1996, s. 29); Harezmi Türkçesinde +nl, 3. şahıs iyelik ekinin sonra +nl veya +n (Eckmann, 2003, s. 15); Kıpçak Türkçesinde +nl, +n (Argunşah vd., 2011, s. 277); Çağatay Türkçesinde +nl, +n, +l (Argunşah, 2018, s. 144); Eski Anadolu Türkçesinde +l, +nl (Gülsevin, 2011, s. 33)’dir.

Batı Türkçesinde belirtme durum eki +l’dir. +nl belirtme durum eki, bu dönemdeki birkaç örnek dışında genel olarak kullanımdan düşer. İyelik eklerinden sonra gelen +n durum eki, Batı Türkçesinin son zamanlarına kadar yaşamıştır (Ergin, 2009, s. 232). Eski Türkçe döneminde yalnızca zamirlere gelen bu ek, Orta Türkçe döneminde isimlere de gelmeye başlar. Eski Anadolu Türkçesi ve Erken Azerbaycan Türkçesinde ise +nl’ye karşılık, karakteristik belirtme eki +(y)l [+l)G] kullanılır (Gülsevin, 2011, s. 33).

İsmin yalın durumuna getirilen +l belirtme ekinin Eski Türkçedeki +(l)g ekindeki +g’lerin düşmesiyle meydana geldiği yönünde genel bir kabul vardır (Ergin, 2009, s. 232; Timurtaş, 1976, s. 87; Özkan, 2013, s. 115); ama belirtme durumundaki +g ve +n eklerinin tamlayan ekindeki +n sesine dayandırıldığı da görülür (Kononov, 1956, s. 96). Çiçekler (2016), +n ekini belirtme durumundan çok iyelik ekleriyle durum ekleri arasına giren *zahir n’si* ile de ilişkilendirir (s. 172).

Belirtme durum eki, Eski Anadolu Türkçesi döneminde daima düz ünlüdür. Kaldı ki Türkmen Türkçesinde de belirtme durum eki düz ünlülü kullanılır. Osmanlı Türkçesinde de ek, uzun zaman düz şekillidir; Osmanlı Türkçesinin sonlarına doğru ünlü uyumu başlar. Batı Türkçesinde ekin önce sadece düz şekilli olması, üçüncü şahıs iyelik ekinin etkisine bağlanır (Ergin, 2009, s. 232). Gülsevin ve Boz, Canpolat'ın (1992, s. 9-12) Eski Anadolu Türkçesindeki belirtme durum ekinin $+lg > +lg > +l$ gelişiminden ortaya çıkmadığı, böyle bir gelişimin ortaya çıkması için mutlaka ekin $+U$ biçimli kullanımlarının olması gerektiği yönündeki itirazını aktarırlar (2010, s. 52). Ancak Özkan (2013), düşen $+g$ 'lerin etkisiyle yuvarlaklaşma olmamasını; 3. şahıs iyelik ekleri gibi yazılmasıyla ilişkilendirir (s. 115).

Serebrennikov ve Gadjeva (2011), Tuva ve Hakas Türkçesinde $+lg$ eki korunduğu hâlde bu ekin belirtme durumunda kullanılmamasına dikkat çekerek belirtme durumunun gelişimine şüpheyle bakar: Tuva: *dagnı*, Hakas: *hastı* (s. 79).

Kuznetsov'a göre, belirtme durum eki, zamir kökenlidir. 3. teklik şahıs zamiri *an*, kuvvetlendirme edatı *ok* ile birleşerek *anok /o/* ünlüsünün daralmasıyla *anuk /u/* ünlüsünün düzleşmesiyle *anık* şekli ortaya çıkar. Oğuz lehçelerinde *anıg > (an)ıg > ıg > (ı)g > (y)ı*; başka lehçelerde *anıg > (a)nıg > nı(g) > nı* olur (1995, s. 16). Fakat Kuznetsov'un bu görüşü, ara şekillere rastlanmaması ve Türk dilinin yapısına uymaması nedeniyle kabul görmez (Eraslan, 2012, s. 135).

Tarihi Metinlerden Örnek Cümleler:

“Ulug künde körkit olarning *yüzin*

Elig tuttaçı kılğıl edgü *sözin*.” (RRA-KB, 20).

“Bir karı *öküzüg* bilin biçe kumurşa yimiş.” (TT-IB, 31).

“Şeker bigin tudakındın hacil şarab bolur.”

Yüzini körse gülistan güli hem ab bolur.” (RT-HHD, 292).

“Haq te'ala *lutfını* taqı *keremini* sening haqınga tamam qıldı.” (JE-NF, 7).

“Körgeli la'liñ 'akikin köñlüm ol yan tartadur

Bu yaman endişeligni gúyiyâ kan tartadur.” (MA-LG, 224).

“Gözüm *seni* görmegiçün, elüm saña irmegiçün

Bugün cânım yolda kodum, yarın *seni* bulmağıçun.” (YED, 114-1).

“Hammâma vara başın kazıda bâdâm yağı benefşe yağın dürtine” (KK-NK, 82).

“Gözünü ıscak suyla çalkaya...” (KK-NK, 83).

Belirtme isim durumu, akuzatif eki, $+i$ hâli, kimi hâli, belirtme/yapma/yükleme durumu/hali/hâli, gibi terimlerle karşılanır. “Bu durumdaki ad, yüklem bildirdiği ve öznenin yaptığı işten etkilendiği için cümleden nesne görevindedir, dolayısıyla bir belirtme işlevi yüklenmiştir.” (Korkmaz, 2009, s. 277). Gürbüz'e (2016) göre, bu adlandırmalar doğru ve isabetli değildir. “Çünkü isimler yükleme, etkileme, yapma ve belirtme durumunda olamazlar. İsimler ancak yüklenmişlik, etkilenmişlik, yapılmışlık-edilmişlik, belirlenmişlik durumunda bulunabilirler. Yüklem, etkileme, yapma, etme, eylem ve belirtme işi fiillerin işidir; yani bu işleri cümle içinde isimlere, nesnelere; kısaca öğelere fiiller yapabilir, fiillerin yaptığı bu işler sebebiyle de isimler ve nesnelere edilmiş ve yapılmış durumuna girerler.” (s. 94). Yazara göre, bu isim durumu; yüklem durumu değil, belirtme ekleridir.

Ergin, belirtme durumunu; *akkuzatif hâli* (yapma hâli) terimiyle adlandırarak, belirtme durumu için; ismin geçişli fiillerin doğrudan doğruya tesiri altında olduğunu ifade eden hâlidir, der. Ergin (2009), bu isim durumunun ekli veya eksiz olabileceğini söyleyerek *cam (kır-), camı (kır-), su içti, suyu içti* örneklerini verir (s. 231).

Hatipoğlu (1972) belirtme durumu için “*Ad görevindeki sözcüğün taşımakta olduğu kavramın etkilendiğini bildiren durum.*” tanımını yapar. Yazar, konuyu; *evi (ev-i), bahçeyi (bahçe-y-i), çocuğu (çocuğ-u), düşünceyi (düşünce-y-i), üzümü (üzüm-ü), evi gezdik, çocuğu uyuttu, İstanbul’a gitmeyi düşünüyorum, sağlam düşünceyi bulana kadar aramalıyız* şeklinde örneklendirir (s. 21).

Topaloğlu (1989), *yükleme hâli* dediği belirtme durumunu; “*Geçişli bir fiille kurulan cümlede yüklemle doğrudan etkisinde kalan nesnenin (+yI) ekini alarak, bazen de ek almadan girdiği hâl.*” (s. 163-164); Hengirmen (1999), “*Eylemin tümleci konumundaki ad veya ad öbeklerinin bulunduğu durumdur.*” (s. 67); Vardar (2002), “*Eylemin en dolaysız biçimde etkisi altında kalan ögeyi gösteren durum.*” (s. 37) şeklinde tanımlar.

Korkmaz (2010), belirtme durumu için *yükleme hâli* diyerek belirtme durumuna; “*Geçişli fiil taşıyan bir cümlede fiilin doğrudan doğruya etkilediği yani fiildeki işlevin etki bakımından üzerine yüklendiği ismin içinde bulunduğu hâl*” (s. 175) der. Yazar, Türkçede belirtme durumunun ya eksiz yahut da yalın veya iyelik ekleriyle genişletilmiş isimlerden sonra gelen +(y)I, +(y)U ekiyle karşılandığını belirterek *ev ara-, iş tut-, yazı yaz, ağaçları buda, işi bitir-* vb. örnekler verir. Korkmaz (2009), *eksiz yükleme ve ekli yükleme durumu* başlığı altında belirtme durumunun cümlede nesne olduğunu ifade eder. Korkmaz’a göre, *yükleme durumu* “*Cümle içinde nesne görevi yüklenmiş olmakla birlikte, yükleme durum eki almamış olan yalın durumdaki adın karşıladığı durumdur.*”; ekli yükleme durumu ise “*Cümlede fiilin etkisi altında kalan adın bir belirti ögesi olarak yükleme durum ekini almış biçimidir. Dolayısıyla bu ad belirtili nesne görevindedir.*” (s. 277-280).

Ediskun (2010), belirtme durumunu *+i durumu* başlığı altında değerlendirir. Ona göre, belirtme durumu, ada bir belirlilik kazandırır. Adı kendinden sonraki fiile bağlar ve o fiilin etkisi altında bulunduğunu gösterir. “*Kâğıdı yırttım.*” cümlesinde kâğıt ismine ulanmış olan *+i* eki, *kâğıdın* öz söyleyene ve dinleyene göre bilinen bir nesne olduğunu; *kâğıt* sözcüğünü *yırtmak* fiiline bağlayarak bu fiilin etkisine uğradığını, yani *yırtıldığını* göstermektedir (s. 111).

Banguoğlu’na (2000) göre belirtme durumu, *kimi hâli* veya *etkilenme hâlidir*. Yazar, belirtme durumunu, adın söz içindeki geçişli fiilden doğrudan doğruya etkilenmesi olarak açıklayarak *taş camı kırdı, kedi sütü içiyor takımları götüreceğim* örneklerini verir (s. 327).

Gencan’a (1979) göre, *+I* durum ekini alan nesnelere, kendisine söylenen kişiler arasında belli olan varlığı (varlığın bütünü, hepsini) anlatmaya yarar (s. 96-97).

Demiray (1991), isimlerin *+I* eki almış şekillerine *yükleme hâli* der. Yazar, cümlede, bu eki almış sözcüklerin yüklemle bildirildiği eylemden etkilenerek belirtili nesne olduğunu ifade eder (s. 105).

Karahan, *yükleme durumu* ismin cümle içindeki geçişli fiilden doğrudan etkilenmesi durumu olduğunu, cümlelerin nesnesinin belirtme durumu hâlinde bulunduğunu, ekli nesne ve eksiz nesne arasındaki farkın *belirlilik* veya *belirsizlik* belirttiğini ifade eder. Karahan’a (1999) göre, belirtme durumunun görevi; nesneyi belirtmek ve belirli kılmaktır. Yazara göre, bu belirtme durumu sadece eksizdir. Ek, *yükleme hâlindeki nesnenin belirticisidir*. İsim durumu değerlendirilirken, belirtme ekinin başka sözcüklerle münasebet kuran ekler olmadığı noktasından hareketle, bu

eklerin diğer isim durum eklerine benzemedikleri hususunun göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtir ve bu ekin durum kategorisi içinde değil, ayrı bir kategoride ele alınması gerektiğinin altını çizer. +A, +DA, +DAn ekleri, cümle örgüsünü kuran bağlantı ekleridir. Bu eklere yükleme hâli eki +I'yi katamayız diyen Karahan'a göre, +I bağlantıyı sağlayan bir ek değildir. Bu ek, doğrudan kelimenin kendisiyle ilgilidir. "Kitap aldı. Kitabı aldı." örneklerindeki +I' sadece belirtme görevi yapar; yoksa +I olmadan da bu bağlantı rahatlıkla sağlanabilir. Karahan, dolayısıyla +I ekinin bunlardan ayrı tutması gerektiğini ifade ederek bu eke; *belirtme eki* demeyi uygun bulur ve bu ekin fonksiyonunun belirtme olduğunu söyler (s. 605-611).

Karahan (1997), tamlayıcı ilişkisine göre fiilleri *tamlayıcı* ve *tamlayıcı* *filler* diye iki başlıkta ele alır. Buna göre *öl-*, *büyük-*, *uza-* gibi fiiller herhangi bir tamlayıcıya (nesneye) ihtiyaç duymadan eylemlerini gerçekleştirebilirler. Lakin *ara-*, *bin-*, *kurtul-* gibi fiiller bir tamlayıcıyla eylemlerini gerçekleştirmek zorundadır. *Ara-* fiili, +(y)I ekine, *bin-* fiili +(y)A ekine, *kurtul-* fiili +DAn ekine ihtiyaç duymaktadır, yani yazara göre hâl kategorisini fiil belirler (s. 211).

Özkan'ın (1999) ifade ettiği gibi fiillerin aldıkları tamlayıcılar, fiillerin anlamlarıyla bağlantılıdır. Yani fiilin anlamıyla tamlayıcı arasında bir ilişki vardır. Fiilin anlamına göre almış olduğu unsurlar ve tamlayıcılar değişebilmektedir (s. 125-126).

Demir (2014), fiillerde hem geçişlilik hem de geçişsizlik özelliğinin dilden dile değişebilmekte olduğunu ifade ederek, Türkçede belirtme kategorisinin geçişli fiillerin durumuyla ilgisine vurgu yapar (s. 129). Fakat fiilleri geçişli ve geçişsiz diye ikiye ayırmak yeterli değildir. Geçişsiz olarak kabul ettiğimiz bazı fiiller de başka anlamlarıyla geçişli fiiller gibi nesne alabilmektedir. Fiile yüklenen anlam, fiilin geçişli veya geçişsiz olmasını belirleyebilmektedir (Özkan, 1999, s. 129). Bu tür fiillere *ortada fiiller* de denir (Banguoğlu, 2000, s. 409).

Gülsevin (2011), eksiz belirtmeyle ilgili olarak; "1. kişi +um, 2. kişi + uş eki gibi, 3. kişide de +ın eki vardır ve tıpkı +um, + uş eklerinden sonra nasıl kullanılmamış bir belirtme hali fonksiyonu bulunuyorsa, 3. kişi +ın eki üzerinde de kullanılmamış bir belirtme hali vardır. İşte söz konusu bu ek, + ø belirtme hali ekidir." (s. 14-15) der.

Börekçi ve Tepeli (1996), yalın duruma; "Türkçede işaretli olan yalın hâl cümlede özne-yüklem ilişkisi kurar. İşaretsiz olan nesne hâliyle genellikle karıştırıldığı için nesne yüklem ilişkisi kurduğu da ifade edilmektedir. Ancak nesne olan isim işaretli de olsa özne hâli değil, nesne hâlidir." derler. Ayrıca, belirtisiz nesneye de *işaretsiz nesne hâli* terimini kullanmayı uygun görürler (s. 51-52).

Aksan (1998), belirtme durumunun tümleçle yüklem arasındaki ilişki açısından önemli olduğunu söyleyerek belirtme durumunun adın gösterdiği şeyin belli bir nesne, bilinen bir varlık olduğunu belirtir (s. 91).

Kahraman (1996), belirtme durumuna *nesne durumu* der. Geçişsiz olduğu hâlde nesne alabilen fiillerden bahseden yazar *çık-*, *değ-*, *dol-*, *in-*, *kaybol-*, *uyu-*, *konakla-*, *bağır-konuş-* vb. fiillerin +(y)I ekli veya eksiz nesne alabildiğini ifade ederek bu durumu, Türkçenin tarihî döneminden bu yana geçişsiz fiillerin geçişli fiillere yaklaşabilmesine bağlar (s. 378-381).

Grönbech (2000), yalın durumdan bizzat özneyi gösteren bir şekil kastediliyorsa adın taban şekli için *yalın durum* teriminin yanıltıcı olacağını ifade eder. Ona göre, *yalın durum* teriminin *belirsiz durum* terimiyle değiştirilmesi daha doğrudur. Yazara göre, belirtme durumu ad ile fiil arasında sağlam bir bağlantı meydana gelmesini önleyen bir sözcük ayırıcıdır. Ayrıca belirtme durumu iş ve oluşla ilgili belirli mekân ve fonksiyon

münasebetine girmeksizin kendisini takip eden fiil içinde eritilmesi gerekmeyen adlara gelen şekillerdir (s. 108-128). Gabain, Grönbech'e (2007) benzer bir ifadeyle yalın duruma *belirsiz hâl* der; fakat yazar, sadece ekle yapılan isim durumunu ele alır (s. 63).

Sev'e (2002) göre, fiillerin almak zorunda oldukları hâl ekli ya da eksiz unsurlara *tamlayıcı* denir. Fiiller arasında hâl ekli ögeye ihtiyaç duyanlar tamlayıcı, duymayanlar ise tamlayıcısız fiillerdir (s. 247-249).

İlker (2013), adı nesne ve tümleş hâline sokan isim durum eklerinin bazılarını kaybettiğini, belirli fiillerde görülen bu işlemin genellikle birden çok tamlayıcı alan fiillerde ortaya çıktığını belirtir (s. 642-643).

Mehmedoğlu (2003), cümlede nesne görevi üstlenen yapılarda ismin yalın durumda kullanıldığı yönündeki görüşleri, yanlış bulur. Mehmedoğlu, yalın durumdaki bir ismin sadece özne olarak kullanılabileceğinin altını çizer (s. 171-182).

Adalı'ya (2004) göre, isimlerin *eksiz* kullanılması *yalın durumdur* ve isimlerin yalınlığı kavramı, isimlerin doğal olarak taşıdıkları bir özelliktir, bunu gösterecek hiçbir biçimbirime gerek yoktur (s. 68).

Uzun (2006), Türkçede nesne, tümleş gibi söz dizimsel işlevleri göstermek üzere diğer ad durumları için birer durum eki olduğunu, özneler için yalın ad durumunun eksiz görüldüğünü söyler. Yazar, herhangi bir durum eki almamış olsa da *ev, araba, kapı* gibi örneklerin cümlelerin öznesi olduğunda *eksiz* biçimlerinin de belirli bir durumu yani, *yalın durumu* yansıttığını ifade eder (s. 26-27).

Korkmaz (2009), "Cümle içinde nesne görevi yüklenmiş olmakla birlikte, yükleme durum eki almamış olan yalın durumdaki adın karşıladığı durumdur." şeklinde tanımladığı eksiz yükleme durumunun aslında yalın durum olduğunu belirtir (s. 277-278).

Serebrennikov ve Gadjeva (2011), belirtme durumuna *nesne hâli* derler. "Eğer nesne belirsizse onun ifade biçimi yalın hâlden hiçbir şekilde ayrılamaz." ifadesiyle belirtisiz nesnenin yalın durum ile ilişkisini vurgularlar (s. 78).

Türkçenin tarihî dönemlerinde yükleme hâlindeki iyelik ekli isimlerin, ek almaksızın belirli nesne olarak kullanıldıkları görülür (Sev, 2007, s. 190). Özellikle manzum metinlerde 1. ve 2. şahıs iyelik ekli sözcüklerden sonra belirtme durum eki getirilmediği hâlde, belirli bir belirtme anlamı ortaya çıkar: *gönlüm(i) aldı, elüñ(i) yu* (Timurtaş, 1976, s. 353).

Öner, herhangi bir gramer anlamı taşımakla birlikte, bir göstericisi bulunmayan dil biçimlerini *sıfır morfem* olarak ele alır. Yalın durum ile sıfır morfemi karşılaştırarak bu konuyla ilgili görülen karışıklığın altını çizen Öner'e (2013) göre, bu karışıklığın nedeni; eksiz durumun yalın durumla karıştırılmasından kaynaklanır ve eksiz kullanım olan bu yapılar, *sıfır biçimbirim'* dir (s. 161-162).

Yukarıda verilenlerden anlaşılacağı üzere; bazı yazarlar, belirtme durumunu; *ekli belirtme* ve *eksiz belirtme* şeklinde ikiye ayırarak ele alırlar (Banguoğlu, 2000, s. 325-329; Ergin, 2009, s. 231; Timurtaş, 1976, s. 353-354; Topaloğlu, 1989, s. 163-164; Korkmaz, 2010, s. 175; 2009, s. 277-278; Kahraman, 1999, s. 286; Gülsevin, 2011, s. 14-15; Böler, 2019, s. 40-41). Lakin belirtme durumunu sadece ekli olarak ele alan ve eksiz belirtme durumunu kabul etmeyen yazarlar da vardır (Hatipoğlu, 1972, s. 21; Ediskun, 2010, s. 111; Mehmedoğlu, 2003, s. 171-182; Adalı, 2004, s. 68; Uzun, 2006, s. 26-27).

İsimlerin eksiz kullanılmasına *yalın durum* diyen (Adalı, 2004, s. 68; Uzun, 2006, s. 26-27) veya cümlede belirtisiz nesne görevi üstlenen yapılarda ismin yalın durumda kullanıldığı yönündeki görüşleri yanlış bulan çalışmalara göre, yalın durumdaki bir isim

sadece *özne* olarak kullanılabilir (Mehmedoğlu, 2003, s. 171-182). Hatta belirtme durum ekinin nesne yapıcı ve bağlantıyı sağlayan bir ek olmadığı, bu ekin var olan nesneye belirlilik kazandırmak için kullanıldığı yönünde düşünceler de mevcuttur. Bu düşünceye göre, belirtme durum eki, doğrudan kelimenin kendisiyle ilgili bir ektir (Karahan, 1999, s. 610).

Yalın durumu *özne hâli*; belirtme durumunu ise *nesne hâli* kabul edilen çalışmalarda nesne hâlinin belirtisiz nesne olarak adlandırılması *işaretsiz nesne hâli* kabul edilir (Börekçi ve Tepeli 1996, s. 51-52). Ancak yalın durumdan bizzat özneyi gösteren bir şekil kastediliyorsa adın taban şekline *yalın durum* demenin yanıltıcı olacağı için *yalın durum* teriminin *belirsiz durum* terimiyle değiştirilmesi gerektiği yönünde görüş vardır (Grönbech, 2000, s. 108).

Aydın (1997), Türkçede soyut ve biçim bilimsel görünümünün olduğunu belirtir. Yazar, soyut belirtme durumunun Türkçede [-gönderimsel] ya da [-belirtili, -özümlü] özellik taşıdığını, biçim bilimsel belirtme durumunun genellikle [+belirtili] ya da [-belirtili, +özümlü] özellik taşıdığı altını çizer. Aydın, morfolojik olarak görünmeyen ama aslında var olan durumlara *soyut durum*, morfolojik olarak görünen durumlara ise *biçim bilimsel durum* der (s. 5-17).

Yılmaz'a (2021) göre de dil bilgisel (biçimbilgisel) ve anlam bilgisel olmak üzere iki tip belirtililik ifadesi vardır. "Ali, /onu/seviyor.", "Ali, /Ayşe'yi/seviyor.", "Ali, /diğer kıızı/seviyor." dil bilgisel "Dün, bir araba aldım."; "Dün, arabayı aldım." anlam bilgisel belirtililik örnekleridir. Yazar, standart Türkçede belirtililik işlevinin sadece belirtme durum ekiyle değil; işaret sıfatı, ilgi durum eki, iyelik eki vb. işaretleyicilerle de karşılanabildiğini belirtir (s. 658-660).

Üstünova'ya (2007) göre "Yalın durum, bir çekim biçimi, ad durumlarının bir çeşididir. Ad durumuna girip de durum eki almayan, yüzey yapıda bir ek taşımayan ada yalın ad denir. Türkçede yalın durum için herhangi bir ek yoktur. Ya da yalın durum, sıfır biçimbirimle (soyut biçimbirim) çekimlenmiştir." Yazar, sadece ad ve zamir görevini üstlenmiş dil birimlerinin yalın durumda olduğunu; ama ad soylu olmalarına karşın *sıfat, zarf, edat, bağlaç ve ünlemler*; ad durumu çekimine giremedikleri için yalın durum olma özelliğini göstermediğini ifade ederek belirtisiz nesnenin *yalın durum* olmadığını vurgular (s. 736-745).

İsim durumu üzerine yapılan çalışmaların biçimsellikten yavaş yavaş çıkarak isim durumunun anlamsal ve söz dizimsel yönünün vurgulanmaya başladığı görülmektedir. Dilbilim; dilin özelliklerini incelerken *ses bilimi, biçim bilimi, söz dizimi, anlam bilimi* ve *edim bilimi* alanlarını esas alır. Her alan, birbiriyle iç içedir. Dil incelemelerinde tek bir bakış açısıyla yapılan yorumlamalar, bazen karışıklığa bazen de çelişkiye yol açar. Örneğin yalın durumda bulunan nesne, pek çok kaynakta, eksiz belirtme durumu şeklinde tanımlanır. Yalın durumun daima eksiz olduğu yönündeki bilgiler; yalın durumda olan sözcüğün hiçbir ek alamayacağı şeklinde yanlış bir algıya da sebep olur. Yalın durum; +I, +U; +A; +DA; +DAn ekleri almayan, yani isim durum ekleriyle çekime girmeyen sözcüklerdir.

Belirtme durumu, ismi belirli kılma işlevinden dolayı ilgi/tamlayan ekiyle karıştırılır. Belirtme durumunun esas işlevi, ismi yükleme bağlamakken ilgi/tamlayan ekinin esas işlevi, ismi isme bağlamaktır. İsim durumunu değerlendirirken temel ölçüt; ismin fiille ilişkisi olarak ele alınırsa ilgi/tamlayan eklerinin isim durum eki olması tartışmaya açıktır.

Söz diziminde yalın durumdaki sözcük, özne ve nesne görevinde kullanılabildiği gibi belirtme durumundaki sözcük de özne veya nesne olabilir. Bu nedendir ki belirtme

durumu, çokluk ve iyelik eklerini alabilen yalın durumla karıştırılır. Ayrıca, Türkçede *ne, kim*, soruları sorularak özne; *ne, kim, neyi, kimi* sorularıyla nesne bulunur. Özne ve nesne için ortak soruların sorulması da bazen karışıklığa yol açar.

İsimler; yükleme, belirtme ifadesiyle bağlanırken belirtme durum eki alır ve *belirtme durumu* diye adlandırılır. Ancak bazı fiiller, söz diziminde nesneye ihtiyaç duyarken bazı fiiller ise nesneye ihtiyaç duymaz veya nesne, belirtme durum eki almadan fiile/fiilimsiye bağlanabilir. Yani isimler; bazı fiillere ekli, bazı fiillere eksiz, bazı fiillere ise hem ekli hem de eksiz bağlanabilir. Bu nedenle, durum eki almasa bile bu sözcükler, cümlede nesne görevinde kullanılır. Eksiz olarak yükleme bağlanarak nesne olan sözcük, çalışmalarda belirtisiz nesnedir. Bir sözcük ister belirtme durum eki alsın ister almasın nesne görevinde olabilir. Fakat bir sözcüğün cümlede nesne veya özne olması, sözcüğün yükleme ekli veya eksiz bağlanması, söz dizimsel ve anlam bilimsel bir durumdur.

(1) i. Ben *soru* sordum.

ii. Ben *soruyu* sordum.

(1i)'de, *soru* sözcüğü belirtisiz; (1ii)'de *soruyu* sözcüğü ise belirtili nesnedir. *Soru* sözcüğü, geçişli fiil olan yükleme ekli ve eksiz bağlanabilir. Burada *soruyu* denmesinin sebebi, *soruyu* **belirli kılmaktır**. Bu kullanım, **söz dizim ve anlam bilimiyle ilgilidir**.

(2) i. “*Ayağa kalkmayı* denedi.” (MNK-16).

ii. “*Arkasına bir koltuk dayamayı* düşündü.” (MNK-234).

(2i, 2ii)'deki *ayağa kalkmayı* ve *arkasında bir koltuk dayamayı* örneklerinde -dilin işlekliliğine bağlı olarak- belirtme durum eki kullanıldığı hâlde, **nesne belirli kılınmamıştır**.

(3) i. *Örtüdeki leke* temizlendi mi?

ii. *Ayşe*, yolcu edildi mi?

Türkçede belirlilik anlamı, belirtme ekiyle sağlanır; ancak (3i, 3ii)'deki *örtüdeki leke* ve *Ayşe* örneklerinde görüldüğü gibi, **belirlilik anlamı eksiz** de sağlanabilir.

(4) i. *Kelime*, çok yerinde kullanıldı.

ii. “*Kelimeyi* çok yerinde kullandınız.” (RNG-8).

(4i, 4ii)'de *kelimeyi* sözcüğü, belirtme durumunda olan bir belirtili nesnedir; lakin *kelime* sözcüğünün **eksiz de belirli kılınabildiği** görülür.

(5) i. O, *kapı* açıyordu.

ii. O, *kapıyı* açıyordu.

iii. *Kapılar* açıldı.

(5i)'deki *kapı* sözcüğü, belirtisiz; (5ii)'deki *kapıyı* sözcüğü ise belirtili nesnedir. Ama *kapı* sözcüğü yalın, *kapıyı* sözcüğü ise belirtme durumundadır. Bu örnekte, *kapı* sözcüğünün durum ekli veya durum eksiz kullanılmasında **belirlilik ifadesi etkili değildir**. (5iii)'deki *kapılar* sözcüğü ister *sözde özne* ister *nesne* kabul edilsin, her iki şekilde de yalın durumdadır. Burada **konuşmacının tercihi**ne göre nesne ekli veya eksiz kullanılmıştır. **Söz dizimsel** olarak *kapı* ve *kapıyı* sözcükleri, nesnedir. *Kapı* sözcüğü, eksiz kullanıldığı için belirtisiz; *kapıyı* sözcüğü ise ekli kullanıldığı için belirtili nesne olarak adlandırılır.

(6) i. “İstanbul’da evkaf işlerinde, cami hademeliği filan gibi vazifelerde *bu kadar insan* kullanıyorlar.” (RNG-113).

(6i)'deki örnekte *kullan-* geçişli bir fiil olduğu için nesne ister, *bu kadar insanı* şeklinde de kullanılabilirken eksiz belirtme tercih edilmesi, **konuşmacının tercihiyle ilgilidir.**

(7) i. *Ekmek sırası* bekliyorum.

i. *Ekmek sırasını* bekliyorum.

iii. “Cenazeyi kaldırmak için *kızının gelmesini* beklemişlerdi.” (RNG-47).

Bekle- geçişli fiili, yükleme ekli veya eksiz bağlanabilir. (7ii, 7iii)'deki örneklerde, belirtme durum ekinin kullanılması, **iyelik ekinin etkisiyledir.**

(8) i. *Sorularımız* soruldu.

(8i)'deki *sorularımız* sözcüğü ister *sözde özne* isterse *nesne* kabul edilsin, *sorularımız* şekil bilimsel açıdan değerlendirildiğinde *yalın durumda* bir sözcüktür.

Fiilin yaptığı işten etkilenen sözcük; belirli kılınmak istendiğinde belirtme durum eki alır; lakin yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi, belirtme durum eki aldığı hâlde nesnenin belirli kılınmadığı örnekler de vardır. Ayrıca belirlilik ifadesinin eksiz de sağlanabildiği görülür. Belirtme durum ekinin kullanılmasında iyeliğin etkili olduğu da açıktır. Fiilin nesneyle ilişkisi, fiilin ve nesnenin özelliği, konuşmacının amacı ve nesnenin kullanıldığı yer de nesnenin durum ekli veya eksiz kullanılmasını etkiler.

Bağımlı ve bağımsız biçimbirimler; *ses bilimsel*, *şekil bilimsel* ve *söz dizimsel düzlemde* geçip *anlam bilimsel düzleme* çakar. Dilin *ses bilimsel*, *şekil bilimsel* ve *söz dizimsel* yönü, **yüzey yapıyla** ilgilidir. Dilin *anlam bilimsel* yönü ise **derin yapıyı** ilgilendiren bir konudur. Dil biliminde bazı konular hem yüzey yapıyı hem de derin yapıyı ilgilendirir. Bu konular, *edim biliminin* inceleme alanına girer. Eksiz nesne konusu da ele alınırken *edim bilimi* göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü duygu, düşünce ve zekânın dışı vurumu olan dil; duruma ve ihtiyaçlara göre, zamanla, gelişip değişebilir. Bu da dil incelemelerinde yeni yaklaşımlara ihtiyaç olduğunu gösterir.

Belirtme Durum Ekinin Ses Bilimsel ve Söz Dizimsel Özellikleri

i. Türkiye Türkçesinde kalınlık-incelik uyumuna giren belirtme durum eki, ünsüzle biten sözcüklere doğrudan bağlanırken ünlüyle biten sözcüklerde araya, +y+ ünsüzü alır:

“Her sabah yaptığı gibi *yorganı* kafasına büsbütün çekti.” (SFA-S, 9).

“Masaya elleri dayalı uyuklar gibi vaziyetteki *ölüyü* seyretti.” (SFA-S, 11).

ii. Belirtme durum eki, tonsuz ünsüzlerle biten sözcüklere geldiğinde sözcüğün sonundaki ünsüz tonlulaşır:

“Evden çıkarken yakama *bu çiçeği* bile o takıverdi.” (AA-BDG, 17).

“*Hesabı* parmaklarıyla yaparlardı.” (AA-BDG-214).

iii. İşaret bildiren *bu*, *şu*, *o* sözcüklerinde +nI, +nU eki kullanılır:

“*Bunu* dikip bitirebileceğim hiç akli kesmiyordu.” (YK-Y, 39).

“Al *şunu* ver Vayis Ustaya, dedi.” (YK-, Y, 52).

“Ben de *onu* kimseyle konuşmaz bilirdim.” (YK-Y, 73).

iv. Belirtme durumu, isimleri fiillere ve fiilimsilere bağlayarak cümlede nesne olur:

“Hava bittikten sonra aynı makam içinde geziniyor, *o şarkıyı* çalıyordu.” (PS-FH, 15).

“Yarın nasıl olsa yuvalarını yaparım.” (AA-BDG, 14).

v. Tekrar öbekleri kurar:

“Onu bunu bilmem.” (AA-BDG, 26).

vi. Belirtme durum ekinin esas işlevi olmamakla birlikte, bu ek; belirtme öbeği yapar: *yüzü aşkın, kitabı tetkik vb.*

vii. Belirtme durum eki, deyim ve atasözlerinde kullanılır: *adını koymak, çehresini çatmak, kancayı takmak; anasına bak kızını al, besle kargayı oysun gözünü, bugünün işini yarına bırakma, iti an çomağı hazırla, minareyi çalan kılıfını hazırlar vb.*

viii. Belirtme durum ekinde sonra çekim edatları gelebilir:

“Taa Amerikalardan kız kardeşini bile getirtmiş.” (AA-BDG, 14).

“Gerçek bir acıyı bile hiç yaşamadın, bu nedenle de kendin dâhil, kimseye güvenmedin.” (AA-BDG, 59).

“Kahraman olmayı da pek severdi.” (AA-BDG, 61).

ix. Belirtme durum ekinde sonra soru edatı gelebilir:

“Sen çabuk olmasını mı istiyorsun?” (PS-FH, 89).

“İhan’ı mı ayıplıyor, karısını mı, bilemiyorum ki.” (AA-BDG, 97).

Sonuç

Yapılan değerlendirmeler sonucunda, *eksiz belirtmeyle ilgili belirlenen sorunun temel nedeni, yalın durumun eksiz belirtmeyle aynı şekilde tanımlanmasından kaynaklanmaktadır. Yalın durum ve belirtme durumu, ayrı ayrı isim durumlarıdır. Fiilin yaptığı işten etkilenen sözcük, edilgen çatılı fiillerde ister sözde özne ister nesne kabul edilsin +I, +U; +A; +DA; +DAn durum eklerinden herhangi birini almadığında yalın durumdadır.*

Fiilin yaptığı işten etkilenen sözcük, *söz dizimsel* açıdan nesne kabul edilir ve nesne, söz diziminde fiile ekli veya *eksiz* bağlanabilir. Bu durum, söz diziminde zaten *belirtili* ve *belirtisiz nesne* şeklinde ikiye ayrılarak ele alınır. Fiilin yaptığı işten etkilenen sözcüğün yükleme ekli veya *eksiz* bağlanması, dilin *anlam bilimsel* boyutuyla da ilgilidir. Bunda sözcüğün fiille ilişkisi, fiilin ve nesnenin özelliği, konuşmacının amacı ve sözcüğün kullanıldığı yer bile etkilidir.

İsim durum ekleri, *ses bilimsel*, *şekil bilimsel* ve *söz dizimsel* düzlemde sonra yüzey yapıda var olur. Bu ekleri alan sözcükler, *anlam bilimsel* düzlemde sonra derin yapıya geçer. Eksiz belirtme, dil biliminin pek çok alanının iç içe olduğu bir konudur. Bu nedenle eksiz belirtme durumu, *edim biliminin* de inceleme alanında değerlendirilmelidir.

Kaynakça

- Adalı, O. (2004). *Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler*. İstanbul: Papatya Yayınları.
- Aksan, D. (1998). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Argunşah, M. - vd. (2011). *Tarihi Türk Lehçeleri; Karahanlıca Harezmece Kıpçakça Dersleri*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Argunşah, M. (2018). *Çağatay Türkçesi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Armağan, S. (2021). Oğuz Lehçelerinde İsim Durumu. *Ekonomi ve Sosyal Bilimlerde Yeni Eğilimler*. Ankara: Gazi Kitabevi.

- Aydın, Ö. (1997). Türkçe’de Belirtme Durumu Ekinin Öğretimi Üzerine Bir Gözlem. *Dil Dergisi*, 52, 5-17.
- Banguoğlu, T. (2000). *Türkçenin Grameri*. Ankara: TDK Yayınları.
- Bilgegil, M. K. (2009). *Türkçe Dilbilgisi*. Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi.
- Böler, T. (2019). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Börekçi, M. ve Tepeli, Y. (1996). Tarık Buğra’nın “Ömer” Adlı Hikâyesinin Dil ve Üslup Açısından Tahlili. *Erzurum Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 6, 29- 68.
- Buran, A. (2011). Türkçede İsim Çekimi Ekleri. *Türk Gramerinin Sorunları Bildirileri*. Ankara: TDK Yayınları.
- Canpolat, M. (1992). Eski Anadolu Türkçesindeki Belirtme Durumu (Accusativus) Ekinin Kökeni Üzerine. *Türkoloji Dergisi*, X/1, 9- 11.
- Çiçekler, A. N. (2016). Eski Anadolu Türkçesindeki Eksiz Yapılan İlgi ve Belirtme Durumları Sıfır Biçimbirim Teorisiyle Açıklanabilir mi?. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24, 163-176.
- Delice, H. İ. (2000). Türk Dilinde İşlevsel Ek Tasnifi Denemesi. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 221-235.
- Demir, İ. (2014). Türkçede Belirtme-Yönelme Hâli Ekleri ve Güneybatı Anadolu Ağzlarındaki Kullanımları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 1, 127-145.
- Demiray, K. (1991). *Temel Dilbilgisi*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Ediskun, H. (2010). *Türk Dilbilgisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eker, S. (2009). *Çağdaş Türk Dili*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ergin, M. (2009). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Gabain, A. V. (2007). *Eski Türkçenin Grameri* (Çev. Mehmet Akalın). Ankara: TDK Yayınları.
- Gencan, T. N. (1979). *Dilbilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.
- Grönbech, K. (2000). *Türkçenin Yapısı* (çev. Mehmet Akalın). Ankara: TDK Yayınları.
- Gülsevin, G. (2011). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: TDK Yayınları.
- Gürbüz, F. (2016). Yükleme Hâli Accusative. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (Erzsosder) IX- I*, 85-96.
- Hatipoğlu, V. (1972). *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Hengirmen, M. (1999). *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Engin Yayınları.
- İlker, A. (2013). Ağız Alanlarında Yükleme ve Yönelme Eklerinin Birbiriyle Değişme Sebepleri Üzerine. Leylâ Karahan Armağanı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kahraman, T. (1996). *Çağdaş Türkiye Türkçesindeki Fiillerin Durum Ekli Tamlayıcıları*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kahraman, T. (1999). Çağdaş Türkiye Türkçesinde Ad Çekimi Eklerinin Kullanım Özellikleri ve İşlevleri. *Türk Gramerinin Sorunları Bildiriler*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kahraman, T. (2003). Dilbilgisi Derslerinde Ad Çekimlerinin İşlenişi Üzerine. *Çağdaş Türk Dili*, 16 (187), 308-309.

- Karahan, L. (1997). Fiil-Tamlayıcı İlişkisi Üzerine. *Türk Dili*, 549, 209-213.
- Karahan, L. (1999). Yükleme (Accusative) ve İlgi Genitive Hali Ekleri Üzerine Bazı Düşünceler. III. *Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri 1996*. Ankara: TDK Yayınları.
- Koç, N. (1992). *Açıklamalı Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2010). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Mehmedoğlu, A. (2003). Türkiye Türkçesinde Cümle Ögelerine Yeni Bir Bakış. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 142, 171-182.
- Öner, M. (2013). Nominatif Hem Nul Morfema, Soxranenie i Razvitie Rodnıx Yazıkov Vusloviyax Mnogonatsional'nogo Gosudarstva: Problemi i Perspektivi (V. Mejdunarodnaya Nauçnopraktičeskaya Konferantsiya). Kazan Federal Üniversitesi, Kazan, 160-162.
- Özkan, A. (1999). Fiil Tamlayıcı İlişkisi ve Fiillerin İstem Değiştirmesi. *Isparta Arayışlar-İnsan Bilimleri Araştırmaları*, 1, 125-143.
- Özkan, M. (2013). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Serebrennikov, B. A. S. ve Gadjieva, N. Z. (2011). *Türk Yazı Dillerinin Karşılaştırmalı-Tarihi Grameri* (çev. Mehmet Akalın). Ankara: TDK Yayınları.
- Timurtaş, F. K. (1976). Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri. *Türkiyat Mecmuası*, 18.
- Topaloğlu, A. (1989). *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Uzun, N. E. (2006). *Biçimbilim: Temel Kavramlar*. İstanbul: Papatya Yayınları.
- Üstünova, K. (2007). Yalın Durum Karmaşası. *Turkish Studies*, 2(2), 736-748.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Kitabevi.
- Yılmaz, E. (2021). Türkçede Belirtlilik-Belirtisizlik Karşıtlığı Üzerine. *Hamza Zülfikar Armağanı*. Ankara: TDK Yayınları.

Örneklerin Alındığı Kaynaklar

- Adalet Ağaoğlu, (2005). *Bir Düşün Gecesi*. İstanbul: YKY Yayınları (AA-BDG).
- Janos Eckmann (2004). *Nehcü'l-Ferâdîs*. Ankara: TDK Yayınları (JE-NF).
- Mustafa Argunşah (2018). *Çağatay Türkçesi*. İstanbul: Kesit Yayınları (MA-LG).
- Nimet Kara Kütükçü ve Nesibe Koldanca. (2021). *Kitâb-ı Kânûnçe*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları (KK-NK).
- Peyami Safa (1995). *Fatih Harbiye*. İstanbul: Ötüken Yayınları (PS-FH).
- Recep Toparlı (1998). *Hârezmlî Hâfızın Divanı, İnceleme-Metin-Tıpkıbasım*. Ankara: TDK Yayınları (RT-HHD).
- Reşit Rahmeti Arat (1999). *Kutadgu Bilig*. Ankara: TDK Yayınları (RRA-KB).
- Sait Faik Abasıyanık (2004). *Semaver*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (SFA-S).
- Talat Tekin (2017). *İrk Bitig*. Ankara: TDK Yayınları (TT-IB).
- Yaşar Kemal (2014). *Yolda*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (YK-Y).